Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda (Editors)
CONVERGENT DISCOURSES. Exploring the Contexts of Communication
Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016
ISBN: 978-606-8624-17-4
Section: Language and Discourse

THE DIVERSITY OF PLACE NAMES

Cristina Radu-Golea

Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: The various perspectives of research on place names (origin, etymology, genesis, development, structure, stratification etc) have led to the conclusion that, beyond their common characteristics which allow us to include them into a distinct, autonomous word class, they have a multitude of features that distinguish them from one another to a great extent and, consequently, require the use of specific methods and procedures of research, adapted to the specificity of the category the toponym belongs to. In other words, an essential aspect in understanding the way in which place names appeared, have evolved and work is represented by their classification according to various criteria.
Keywords: place names, structure, category, classification, diversity

Numele de loc[1] este, prin specificul său, o individualitate menită a distinge topicul denominat de celelalte topice din jurul său, dar, în acelaşi timp, o entitate socială, care se formează, funcţionează şi dispare în, prin şi datorită/din cauza influenţei colective exercitate de masa toponimică din care face parte. Creatorul[2], modelatorul şi utilizatorul său, fiinţă individuală prin excelenţă, chiar unicat, cum se spune uneori, este, deopotrivă, „fiinţă socială“, cât şi entitate aflată în relaţie cu alte entităţi de acelaşi tip. Aceste relaţii sunt, în cazul numelor de locuri, fizice, sociale, psihologice, culturale etc. Dacă un cuvânt ar putea fi studiat, potrivit unei celebre metode, *Wörter und Sachen* („cuvinte şi lucruri“)[3], în relaţie cu lucrul denumit, numele de loc necesită dezvoltarea acestui binom la forma de trinom: *nume, loc* şi *om*. *Numele* înseamnă cuvântul de la care provine, prin toponimizare[4], actualul nume de loc, pe care lingviştii îl cunosc, din multiple puncte de vedere, cel mai bine. *Locul* înseamnă referentul desemnat de nume, topicul, pe care îl cunosc geografii. Ei pot enumera, în mod optim, caracteristicile sale fizice, naturale, socio-geografice etc. *Omul* înseamnă creatorul, modelatorul şi utilizatorul numelui, care-l „coordonează”, structural şi funcţional, de la

[1] „*Numele de locuri* sau *toponimele* (cum sunt cunoscute în lucrările de specialitate mai noi) sunt numele proprii ale unor «obiecte» sociogeografice (numite şi *topice*): aşezări umane, forme de relief, ape, drumuri, păduri etc., care servesc drept *repere* în teritoriile unde se află şi în comunicarea cu privire la spaţiile geografice respective. De altfel, în perioadele mai vechi, pentru numele de locuri era folosit termenul *nume geografice*.” (Toma, 2015, p. 13)

[2] Cf. Toma: *Namengeberul*, 2015, p. 32.

[3] „Metoda *Wörter und Sachen* (...) din lingvistica numelor comune devine, în lingvistica numelor proprii (de locuri) metoda *cuvinte, oameni* şi *locuri*, îndreptăţind aprecierea lingvistului ieşean Dragoş Moldovanu, potrivit căruia toponimizarea unui apelativ, care constituie ţinta finală a demersului etimologic în legătură cu numele de locuri, trebuie să fie corectă *lingvistic* (...), dar, în acelaşi timp, trebuie dovedită ca *verosimilă* din punct de vedere sociogeografic (...) şi *probabilă* din punct de vedere socioistoric (...).” (Toma, 2015, p. 33)

[4] „Conceptul central care poate concentra, ca o placă turnantă, principalele caracteristici sincronice şi diacronice ale unui nume propriu este *onimizarea*, numită, în cazul numelor de locuri, toponimizare. (...) orice nume de loc, fie că este în curs de geneză ori de constituire, fie că este pe cale să-şi consolideze statutul de nume propriu, să-l transfere, într-un fel sau altul, sau să-l părăsească etc. se prezintă ca o *ipostază a toponimizării* (...)” (Toma, 2015, p. 63)

BDD-A25381 © 2016 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:08:32 UTC)

naştere[5] până la dispariţie/moarte. Omul este, în cazul acesta, ca şi *numele, omul locului*, adică al spaţiului său de manifestare, care poate fi mai restrâns sau mai extins, în funcţie de „amploarea“ numelui – microtoponim (la nivelul teritoriului unei localităţi), macrotoponim (la nivelul unei zone sau regiuni), megatoponim (la nivel naţional sau internaţonal). Omul înseamnă, mai precis, „viziune” asupra spaţiului, „mentalitate” geografică şi denominativă populară, „istorie” la nivelul arealului său de manifestare (atestată, cunoscută, dedusă de către biograf, prin documentare, comparaţii, analogii, experienţă proprie). Componenta triadei numită concentrat *om*, care înseamnă, de fapt, comunitate umană, este cunoscută, cel mai bine, de istoric, dublat de sociopsiholog. Fiecare dintre termenii trinomului este strâns legat de celelalte, aşa cum sunt şi componentele domeniilor în care trebuie să fie pregătit *toponomastul*[6] – *biograf* al cuvintelor, indiferent de ştiinţa pe care o studiază/din care provine: lingvistică, geografie, istorie, demografie, sociologie, etnologie, antropologie etc.

Biografiile[7] numelor de locuri pot fi studiate din cele trei perspective în mod egal şi trebuie „vizate“ favorabil de specialiştii acestor domenii (măcar în subsidiar), în sensul că, în absenţa celorlalţi doi experţi/specialişti, cel care încearcă să reconstituie biografia trebuie să-şi pună întrebarea dacă celelalte două perspective consonează cu soluţia propusă. Biografia trebuie să fie *posibilă lingvistic, verosimilă geografic* şi *probabilă istoric*. Nu trebuie uitat nici că biografia este reconstituită, nu reală (este o imagine propusă a celei reale), o variantă care (oricât de autentică) poate şi trebuie, după caz, nuanţată (retuşată, modificată sau chiar contrazisă). În profilul complex al biografului numelor de locuri trebuie să coexiste cele trei componente profesionale, pe cât posibil, egal reprezentate: componenta lingvistică, cea geografică şi cea istorică (sociologică, etnologică) etc.

Componenta lingvistică este responsabilă, în principal, de stabilirea „ascendenţilor” toponimului cercetat, precum şi a categoriilor lingvistice din care aceştia fac parte: apelativ, antroponim, toponim, evident, cu precizarea formei şi a sensului din momentul naşterii numelui de loc. Este foarte importantă stabilirea statutului „ascendenţilor”, pentru că, în funcţie de acest statut, trebuie selectate metodele şi procedeele prin care va fi reconstituită naşterea numelui. Formei şi sensului „ascendentului” trebuie să li se acorde o atenţie specială, întrucât reprezintă un fel de „amprente” genetice, prin care va fi identificat „urmaşul”. Pe scurt, este vorba de potrivirea formei „ascendenţilor” cu cea a „urmaşului”, ţinând cont de evoluţiile fonetice specifice limbii respective, de corespondenţele între limbile prin care, eventual, a trecut numele, ca şi de posibilele accidente fonetice sau devieri analogice (tip etimologie populară). Fără cunoaşterea legilor fonetice a limbilor pe care le-a parcurs apelativul sau antroponimul originar, există riscul falsificării identităţii acestuia. În acelaşi timp, mai ales în cazul „ascendentului” apelativ al toponimului, trebuie urmărite „transformările” semantice ale cuvântului, trecut de la statutul de apelativ la cel onimic (descriere a locului, metonimie, metaforă, extensiune de sens, restrângere de sens etc.), având în vedere că numele creat nu va rămâne permanent într-o formă primară/iniţială, ci „va

[5] „ «Naşterea» numelor de locuri este, de fapt, re-naşterea toponimică a unor apelative sau antroponime, existente în limbă, aşadar «născute» şi «crescute» iniţial într-o altă sferă lexicală, vocabularul comun, respectiv sistemul antroponimic.” (Toma, 2015, p. 32-32)

[6] „(...) pregătirea lor de bază (lingvistică, geografică, istorică ori sociologică) este completată de solide informaţii şi de o experienţă teoretico-motodologică temeinică privind specificul numelor de locuri.” (Toma, 2015, p. 14-15)

[7] „Viaţa numelor de locuri este mai scurtă sau mai lungă, mai simplă sau mai complexă, mai uşor sau mai greu de reconstituit, în funcţie de o multitudine de factori, «biografiile» fiind şi în acest domeniu de o largă diversitate.” (Toma, 2015, p. 38)

BDD-A25381 © 2016 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:08:32 UTC)

îmbătrâni", „se va maturiza", poate „va dispărea". În ceea ce priveşte originea „descendenţilor", importantă este transparenţa formală şi semantică a apelativului în limba respectivă, mai precis, atât a rădăcinii acestuia, cât, mai ales, a sufixului, în eventualitatea că există. În general, existenţa sufixului într-o limbă indică apartenenţa lingvistică a toponimizatorului, de fapt, precizează originea toponimului.

De componenta geografică (a competenţei biografului) depinde reconstituirea procesului denominaţiei din perspectiva onomasiologiei geografice, şi anume ce aspect al locului a determinat alegerea numelui, pe baza cărei relaţii din cuplul denominativ *cuvânt – loc* (descrierea aspectului topografic a acoperirii vegetale sau faunistice, a însuşirilor fizice, a relaţiei de posesie, apartenenţă, subordonare etc. faţă de o persoană sau comunităţi umane şi altele).

Componenta istorică este responsabilă de situarea corectă, în timpul şi în situaţia (istorică) adecvată, a naşterii şi a momentelor importante din evoluţia numelor. Cele trei componente nu trebuie detaşate ca demersuri distincte, ci trebuie aplicate sincretic (pe cât posibil simultan). De altfel, trebuie să se admită că, în ultimele decenii, s-au format toponomaşti, proveniţi din lingvişti, geografi sau istorici şi instruiţi, într-o bună măsură, în celelalte două discipline complementare. Se poate vorbi, aşadar, nu de lingvişti, geografi, istorici cu preocupări de toponimie, ci de *toponomaşti* „proveniţi" din discipline ca lingvistica, istoria, geografia etc.

Eficienţa ştiinţifică poate fi optimizată prin colaborare interdisciplinară, prin informare reciprocă şi prin întrepătrundere de idei, teorii, metode, fapte etc. Nu există o ordine nici măcar recomandabilă, cu atât mai puţin obligatorie, de succesiune a demersurilor presupuse de una sau de alte componente, de preferat fiind, evident, primordialitatea (inclusiv cronologică) demersului bazat pe componenta cea mai solidă teoretic, metodologic şi practic, asigurând, în felul acesta, o probabilitate cât mai mare a credibilităţii ştiinţifice a acestui „tronson" al algoritmului „investigaţiei" biografice. „Tronsoanele" următoare vor beneficia, pe de o parte, de precizia şi claritatea primului „tronson" şi vor nuanţa, verifica sau chiar corecta elemente de amănunt situate la graniţa dintre componenta de bază şi componentele secundare, determinând, uneori, refacerea cu instrumente exacte şi adecvate a situaţiei abordării iniţiale.

Informaţiile recente cu privire la teoria, metodologia şi „tehnologia" studierii numelor de locuri sunt foarte utile pentru înţelegerea statutului de nume proprii al acestora, ca părţi ale unor ansambluri, câmpuri[8], sisteme toponimice[9], în „interacţiune" cu sistemele apelative şi antroponimice şi în interferenţă cu arealul geografic denominat. Teoria şi metoda disciplinei de provenienţă (lingvistică, geografie, istorie etc.) ajută la înţelegerea modului cum „se coagulează" şi evoluează cuplul denominativ: *nume – topic denominat* (creat de „actorul" denominaţiei), dar nu sunt suficiente (o abordare mai amplă şi mai elaborată necesită o perspectivă integratoare, interdisciplinară).

Studiul unui toponim, oricât de specific şi de rar întâlnit, chiar „unicat" la prima vedere, trebuie corelat şi coroborat cu ambientul geografic în care funcţionează, cu sistemul de nume în care este integrat şi cu împrejurările istorice în care s-a format şi s-a „maturizat" onimic.

[8] „Înţelegem prin câmp toponimic o structură *sui-generis*, prin care asociaţiile de obiecte geografice (*designata*) dintr-o microzonă, realizate de vorbitori, se reflectă, la nivelul expresiei, prin opoziţii (echipolente, privative sau graduale), fie analitice, fie sintetice." (Moldovanu, 2010, p. 25)

[9] „O cercetare amănunţită dovedeşte că structura toponimiei este mai amplă decât cea a lexicului comun, în sensul că rareori se pot afla toponime care să nu se încadreze într-o structură cu minimum doi termeni." (Moldovanu, 2010, p. 22)

BDD-A25381 © 2016 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:08:32 UTC)

Masa toponimică poate confirma aspecte, laturi, nuanţe greu de observat prin studierea izolată a numelui (acestea putând fi, eventual, presupuse). Cercetătorul trebuie să găsească eficienţa observării faptului toponimic: suficient de aproape de toponimul individual (pentru a nu scăpa detaliile şi particularităţile specifice) şi nu prea distanţat de grupările onomasiologice sau tipologice la care poate fi asociat în arealul geografic, prin caracteristicile lingvistice şi prin circumstanţele istorice însoţitoare ale parcursului toponimic.

Instrumentele nelipsite din „inventarul“ biografului numelor de locuri sunt corpusul cules de pe teren şi materialul excerptat din arhive sau din sursele publicate (dicţionare, hărţi, indici de nume etc.)[10]. Analogiile toponimice, în plan structural, onomasiologic, funcţional etc., extinse inclusiv la alte teritorii decât arealul constitutiv (inclusiv în alte ţări, dacă e cazul), sunt la fel de preţioase şi de necesare pentru acurateţea cercetării ca şi gruparea şi ierarhizarea lor în teritoriul de geneză. Forma autentică (populară) a numelor este decisivă pentru stabilirea originii, genezei şi etimologiei, mai ales pentru toponimele cu variante oficial-administrative, şi trebuie identificată sau reconstituită cu mijloace specifice. În corelaţie cu prioritatea acordată formei populare, trebuie să se ţină seama de mentalitatea geografică şi denominativă populară, de multe ori diferită de standardizarea[11] nomenclaturii geografice (oficiale). Aşa cum s-a demonstrat, de exemplu, unii păstorii disociază denominativ munţii în funcţie de activităţile pe care le desfăşoară şi de orizontul imediat (versanţi, goluri alpine, prăpăstii etc.), nu de formaţiile geografice mari („decupate” pe criterii ştiinţific elaborate). Bogăţia de termeni geografici populari şi de antroponime locale (mai ales porecle, supranume, hipocoristice) potenţează probabilitatea descoperirii bazei de formare a numelor de locuri şi de asociere analogică cu alte nume din teritoriu. Clasificarea toponimelor[12] din diverse puncte de vedere este utilă nu numai ca element de ordine şi de ierarhizare, ci şi ca orientare a cercetării pe direcţii prioritare pentru categoria în care se încadrează toponimul vizat.

Metodele cu aplicare transdisciplinară, între care metoda comparativ-istorică, metoda statistică, metoda utilizării imaginilor cartografice – adaptate domeniului, se dovedesc relevante pentru cercetarea biografiei numelor de locuri. Perspectiva sincronică asupra fenomenului toponimic trebuie permanent coroborată cu viziunea diacronică. Nu trebuie uitat faptul că numele de loc este un cuvânt şi are, în consecinţă, un complex sonor care evoluează după legi în cea mai mare parte comune cu apelativele, un sens[13], motivat la început şi demotivat treptat, prin convertirea onimică, o structură lexicală (rădăcină, sufix) şi gramaticală, caracteristică substantivelor, în general, dar cu multe mărci particulare. Cuvântul aparţine unei limbi sau, pe etape, parcurge diverse limbi, respectând specificul acelei limbi/acelor limbi, care trebuie cunoscut şi urmărit în evoluţia cuvântului devenit nume.

[10] „Extragerea întregului material toponimic din documentele publicate şi din arhive şi confruntarea lui cu numele de locuri culese de pe teren, pentru întocmirea *Dicţionarului/Tezaurului toponimic al României*, pe regiuni, a dat ocazia identificării a numeroase toponime dispărute, fie odată cu topicele denominate (...), fie prin înlocuirea lor cu (sau înglobarea în) altele.” (Toma, 2015, p. 49-50)

[11] „Standardizarea denumirilor geografice (a numelor de locuri) înseamnă adoptarea, pe cale ştiinţifică şi oficială, a unor reglementări care impun folosirea în cadrul lucrărilor geografice şi cartografice de orice natură şi în prezentările oficiale, ştiinţifice, didactice, a formei grafice şi a pronunţării considerate *standard* (corectă lingvistic şi unică în teritoriul limbii respective).” (Toma, 2015, p. 94)

[12] „Clasificările toponimice pot avea în vedere una sau alta dintre laturile cuplului denominativ, referentul topic, respectiv forma lingvistică, reunită cu acesta în ceea ce s-ar putea considera *un reper lingvistic individualizator, o unitate onomastică* sau, prin analogie cu celelalte cuvinte ale limbii, *un semn toponimic*.” (Toma, 2015, p. 60)

[13] „Cele mai multe deosebiri faţă de cuvintele comune privesc latura lor semantică, adică sensul (conţinutul).” (Toma, 2015, p. 16)

BDD-A25381 © 2016 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:08:32 UTC)

„Tehnologia descompunerii“ structurale a cuvântului şi analiza funcţionării sale trebuie adecvate limbii/limbilor străbătute de cuvântul onimizat. Numele perene (care rezistă cel mai mult, în timp) sunt cele care desemnează forme de relief şi ape majore geografic, pentru că locuitorii au nevoie de repere strategice cunoscute, pentru a identifica populaţia prin numele aşezării în care locuieşte. Această populaţie însă, se raportează mai degrabă la topicele mărunte care „împart“ denominativ teritoriul în care locuieşte (şi îşi desfăşoară activitatea).

Vechimea toponimelor, ale cărei implicaţii ştiinţifice şi extraştiinţifice sunt maxime, trebuie stabilită prin atestări documentare, prin dovezi indirecte (arheologice, etnologice, sociologice etc.), prin analiza istoriei cuvintelor şi a comunităţilor denominatoare, prin raportare la configuraţia şi la acoperirile geografice, procedura optimă fiind coroborarea şi coordonarea tuturor acestor probe.

BIBLIOGRAPHY:

Bechet, Florica (coord.), *Toponimia mitică europeană*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2010.
Frăţilă, V., *Lexicologie şi toponimie românească*, Timişoara, Editura Facla, 1987.
Iordan, Iorgu, *Toponimia românească*, Bucureşti, EA, 1963.
Loşonţi, D., *Soluţii şi sugestii etimologice*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001.
Moldovanu, Dragoş, *Teoria câmpurilor toponimice* (*cu aplicaţie la câmpul hidronimului Moldova*), Iaşi, Editura Universităţii „A. I. Cuza”, 2010.
Sala, Marius, *Introducere în etimologia limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1999.
Toma, Ion, *101 nume de locuri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2015.

BDD-A25381 © 2016 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:08:32 UTC)